

Nézőpontok

„Nem fejlesztünk, inkább az alapokat rakjuk le”

– Beszélgetés a magyarországi kisebbségek oktatásáról –

A beszélgetés résztvevői: Radó Péter minisztériumi főosztályvezető, Laszty Péro, a Nemzetiségi Kerekasztal elnöke és Kronstein Gábor

Kronstein Gábor: A nemzeti és etnikai kisebbségek oktatását szabályozó jogi keretek rögzítése után az utóbbi hónapokban létrejöttek a magyarországi kisebbségi autonómiák szervezetei is. Előttünk áll a Nemzeti alaptanterv törvénybe iktatása is, amely egyebek között tartalmazza a nemzeti és etnikai kisebbségek oktatásának speciális elveit is.

Ebben a helyzetben ugyanakkor szinte egyöntetűen azt vallja a művelődési tárcának a kisebbségek oktatásáért felelős szakembere és a magyarországi nemzeti-ségek legfőbb szószólója, hogy a fejlesztés jóformán a rajtvonalról indul, a következő években inkább az alapok lerakása, a kulturális autonómia első lépéseinek megtétele a közös feladat. Ké a mai Magyarországon a nemzetiségi iskola?

Radó Péter: Tulajdonjogi értelemben a nemzetiségi iskola az önkormányzaté. De mert a jövőben iskolafenntartóként növekvő mértékben lépnek az önkormányzatok mellé mások is, szemléletünkben kisebbfajta paradigmaváltást hajtottunk végre. A továbbiakban a minisztérium részéről kisebbségi oktatási programokról beszélünk s nem kisebbségi iskolákról. A jövőben célszerű világosan elkülöníteni a kétféle problémát: magát a kisebbségi oktatást és az iskolák fenntartási jogát.

Kronstein Gábor: Ez a megközelítés mintha a problémák elegáns áthárításának gesztusa volna a tárca válláról az önkormányzatok vállára...

Radó Péter: Ez a feltételezés csak akkor lenne igaz, ha a kisebbségi oktatás-fejlesztési programunkban nem akarnánk nagyon pontosan kijelölni az állami feladatvállalás körét. Azon belül mindent biztosítani akarunk, ami azoknak a céloknak megvalósításáról szól.

Laszty Péro: Ké az iskola? Jogi értelemben a saját iskolához való jog kollektív kisebbségi jog. Reméljük, hogy ennek letéteményesei a jövőben a kisebbségi önkormányzatok lesznek. Bízunk benne, hogy egy-két év alatt meg tudjuk teremteni azokat a feltételeket, amelyek mellett a nemzetiségi iskolák zömét átvehetik a kisebbségi önkormányzatok.

Ha ők lesznek az iskolák tulajdonosai, fenntartói, azzal fokozatosan életbe lép a kisebbségi kulturális autonómiának egyik alapvető kritériuma. A kisebbségi iskoláztatás ilyen formája hozzásegít ahhoz, hogy az oktatás tartalma megfeleljen két fontos követelménynek. Az egyik az, hogy az iskoláinkból kikerülő diákok

versenyképes tudással rendelkezzenek. A másik, hogy az iskola képes legyen intézményes kereteket nyújtani a nemzetiségi identitás átörökítésére. Természetesen a folyamat az identitás fejlődését s nem konzerválását jelenti, hiszen a fejlett azonosságtudat nem kerülhet szembe a modernizációval, az oktatásban pedig a képzési tartalom innovatív korszerűsítésével.

Kronstein Gábor: Miként tudja a kisebbségi közösség érvényesíteni az iskolákra vonatkozó óhajait? Közvetlenül? Közvetve?

Lasztyi Péro: Reményeink szerint a kisebbségi önkormányzatok eredményesebben fogják közvetíteni a kisebbségi környezet érdekeit, mint jelenleg a települések önkormányzatai vagy más, esetleg országos szervezetek, mert ezekben a kisebbségek részvétele marginális. Természetesen a jövőbeni problémákat már ma fel lehet és érdemes becsülni, de ne felejtjük el, hogy a jelenlegi helyzetnél rosszabbat nehéz elképzelni. Az eddigi úton véleményünk szerint nem haladhatunk tovább, mert ma a kisebbségi érdekek általában elsikkadnak. Ezért keressük a kibontakozást a kulturális autonómia irányában.

Vegyünk egy példát. Tudjuk, hogy a legjelentősebb kisebbségi oktatási intézmények a fővárosban találhatóak, s ezek a tanintézetek mind a fővárosi önkormányzat közgyűléséhez tartoznak. Így tehát a döntéshozatal helye fényévnnyi távolságban van attól a közegetől, amelyre a döntés vonatkozik.

Ezzel szemben a most megalakuló fővárosi, illetve országos kisebbségi önkormányzatok napi kapcsolatban állnak a szülőkkel és a pedagógusokkal. Hogy melyek azok a belső mechanizmusok, amelyekén át kifejezésre jutnak a kisebbségi közösségen belüli érdekek, s azok miként jutnak el a közösségi vezetőkhoz, a legtöbb nemzetiségi szövetségnél már korábban az érdeklődés homlokterében álltak. Az ezekre adott válaszok persze nem voltak egyformán sikeresek. Voltak szövetségek, amelyek feltételezésünk szerint képesek voltak a maguk szerény eszközeivel a megoldás felé terelni az eseményeket. Más szövetségeknek mindez kevésbé sikerült.

De látni kell, hogy ma az a legfontosabb, milyen rendszerben működünk. A kisebbségi önkormányzatok rendszerének nagyobb az esélye, hogy – nevezzük így idézőjelesen: „valódi” – kisebbségi érdekeket artikuláljanak sikeresen. Nem csupán a szülőkről vagy a pedagógusokról van szó, hanem az egész közösség érdekeiről. Hiszen a magunk választotta vezető testületek ugyanabban döntenek, amiben a települési önkormányzat is döntött: ki (legyen) az iskola vezetője, milyen jellegű iskola működjék, s mennyi annak a költségvetési fedezete. Bizonyos, hogy az ilyen kérdések a kisebbségi önkormányzatok figyelmének középpontjában fognak állni.

Kronstein Gábor: A minisztérium tapasztalatai, feltételezései szerint hogyan fogadják az önkormányzatok a kisebbségi oktatással összefüggő szervezeti változásokat?

Radó Péter: Ami az önkormányzatok magatartását iskolai ügyekben, azon belül a kisebbségi oktatáshoz való viszonyukat illeti, nekem az az érzésem, hogy általában nem foglalkoznak a képzés tartalmával. Az iskolafenntartók ez idáig nem kényszerültek rá, hogy az általuk fenntartott oktatási intézményeket rendszerszerűen szemléljék. Ehelyett különálló oktatási intézmények különálló problé-

máival foglalkoztak, s ezt teszik még most is. Eközben a tartalmi kérdések eldöntését rábízták a tantestületekre és az iskola vezetésére.

Nem lep meg senkit, ha azt mondom, hogy az önkormányzatok érdeklődésének előterében változatlanul a finanszírozás áll. Valahogyan biztosítaniuk kell az oktatás folyamatosságát. Energiájuk nagy részét az emészti fel, hogy a működtetéshez előteremtsék az állami normatív támogatáson felüli önkormányzati hozzájárulást.

Mindezekon kívül foglalkoznak az iskolákban előálló helyi válságokkal, személyi kérdésekkel, főként az igazgatók kiválasztásával. Végzik továbbá a fenntartóra háruló adminisztrációt.

Legyünk realisták. Az iskola tartalmi ügyeivel, különösen, ha fejlesztésről volt szó, csak mindezek után foglalkoztak. E magatartásukban közrejátszott az érdekeltségük másféle irányultsága és a fogyatékos szakmai hozzáértés is.

Azt gondolom, hogy a következő években ebből a szempontból változás várható. A Nemzeti alaptanterv bevezetése hosszabb távon arra fogja kényszeríteni az önkormányzatokat, hogy a részleteken túl meglássák az egészet is, azaz megtanuljanak saját oktatási rendszerükben gondolkodni. Ennek menetében kénytelenek lesznek figyelmüket tartalmi kérdésekre is kiterjeszteni.

Mondok egy példát. Meg fog indulni a verseny az alsó középfok évfolyamaiért, különösen a 7. és 8. osztályos tanulókért. Ahogy elkezd átalakulni a közoktatás szerkezete, a nyolcosztályos általános iskolák megpróbálnak tízosztályossá válni, a négyosztályos gimnáziumok elkezdnek lefelé terjeszkedni, átalakulva hatosztályos középiskolává. Lehet, hogy számos forráshiányos önkormányzat arra a megoldásra fanyalodik, hogy általános iskoláját hatosztályosra zsugorítsa, s valamiféle körzeti megegyezés alapján gondoskodjon arról, hogy az ott lakó iskolakötelesek számára eleget tudjon tenni a törvényben előírt feladatainak. Minderről tárgyalni kell a közlekedési vállalattal, a szomszédos település önkormányzati vezetőjével és ki tudja, még ki mással. Sok körülmény fogja tehát arra szorítani az önkormányzatokat, hogy foglalkozzanak azzal, melyik iskolájukban mi folyik, avagy mi legyen a sorsa egyetlen tanintézetüknek. Nagyon át fogják gondolni, melyik intézménynek milyen irányú fejlesztést engedélyeznek. Mert több pénzük a közeli jövőben sem lesz.

Kronstein Gábor: Mit várhatnak ebben a változó helyzetben a nemzetiségi iskolák az önkormányzatoktól?

Radó Péter: A változó helyzetet a nemzetiségi oktatás felől nézve, el kell oszlatni bizonyos illúziókat a kisebbségi iskolák fejlesztési lehetőségeit illetően.

Az a szomorú helyzet, hogy az első fejlesztési ütemben nem az lesz a probléma, hogy azok az iskolák, amelyek a nemzetiségi nyelvet ma csak oktatják, nagy számban kétnyelvűvé alakuljanak át, hanem az, hogyan fognak megfelelni az úgynevezett nyelvoktató oktatás minimális követelményeinek, amelyek magasabbak lesznek a mainál, s fennáll az a lehetőség, hogy bizonyos feltételek elmaradása esetén törlik az iskolát a kisebbségi tanintézmények sorából.

Ma a nyelvoktató oktatás azt jelenti, hogy az iskolában heti három-négy órában tanulják a kisebbségi nyelvet. Ez mint anyanyelvi oktatás egyenlő a semmivel. Az ilyen iskolák a Nemzeti alaptanterv bevezetését megelőző türelmi három évben arra fognak törekedni, hogy elérjék az előírt heti hatórás kisebbségi nyelvi minimumot, s valahogyan bevezessék a népismeret oktatását. Meg kell jegyezni, hogy ez utóbbi feladat ma önmagában is meghaladja az említett típusú iskolák lehetőségeit.

Milyen magatartást prognosztizálhatunk ilyen körülmények között az önkormányzatoknak a kisebbségi iskolához fűződő viszonyáról? Egészen biztos, hogy a pénz hiánya vagy megléte fogja alakítani e viszonyt. Ha az önkormányzat úgy látja, a finanszírozás terén ők, minden más téren maguk az iskolák fogják megkapni mindazt, ami az oktatásfejlesztéshez szükséges, nemigen fognak ellenállni a kisebbségi önkormányzatok részéről kifejtett nyomásnak, amely a fejlesztést sürgeti.

Kronstein Gábor: Egyáltalán nem biztos, hogy az önkormányzatok érdekelték a kisebbségi oktatás nyelvi-tartalmi fejlesztésében. Vannak olyan vélemények, hogy ellenérdekelték. De ha a kisebbségi önkormányzatok lobbizása mellett az állam – mint szándékában áll – biztosítja a fejlesztés feltételeit, akkor a kétirányú hatás összeadódhat, s az önkormányzatok felfogása és tevékenysége e kérdésben nyitottabbá válhat. Hová lehet eljutni az elmozdulás vázolt irányán belül három év alatt?

Radó Péter: Szándékosan sarkítok arra vonatkozóan, hol állunk most. Ez két mondatban összefoglalható. Cigányoktatás gyakorlatilag nincs, a nemzeti kisebbségi oktatás nagyjából a csőd szélén áll.

E megállapítással nem akarom lebecsülni a nemzeti kisebbségi oktatással foglalkozó pedagógusok munkáját, sem a nemzeti kisebbségi oktatással kapcsolatban levő önkormányzati és kisebbségi vezetők tevékenységét. Még kevésbé azok érdemeit, akik a cigánygyerekek fölemeléséért végeztek és végeznek áldozatos munkát. De a nemzeti kisebbségi oktatás 1960 óta hihetetlenül visszafejldött, a cigány kisebbségi oktatás mint egész még ki sem alakult.

Ehhez képest az átmeneti három év hatalmas változásokat hozhat, természetesen jó irányban. A nemzeti kisebbségi iskolaügy terén meg lehet állítani a vázolt lepusztulási folyamatot. A nehézségeket növeli, hogy minden nemzetiségi iskola, amely hozzálát saját nemzeti kisebbségi oktatásának fejlesztéséhez, azt a magyar nyelv térhódításával járó nyelvi asszimiláció ellenében kénytelen vállalni.

Minden ilyen iskola kénytelen szembenézni kisebbségi nyelvtanításának azzal a sajátosságával, hogy az Magyarország legtöbb kisebbséglakta településén sajátos keveréke a szó eredeti értelmében vett anyanyelvi képzésnek és az idegennyelv-oktatásnak.

Úgy vélem, így is meg lehet állítani az asszimilációs folyamatot. Sőt, középtávon megkezdődhet a folyamat visszaszorítása is.

A cigányoktatás fejlesztése, mint mondtam, gyakorlatilag a rajtvonalról indul. A következő három évben ki kell alakítani a fejlesztéshez szükséges intézményeket, amelyeknek egy része arra hivatott, hogy eredményesebb tegye a cigánytanulók támogatását magyar diáktársaik között. A másik feladat összetettebb. Ugyanabban a három évben elő kell készíteni a cigányoktatás későbbi fejlődésének a feltételeit. Ez finanszírozást jelent, tantermek építését jelenti. Bele kell számítani a megfelelő pedagógusképzés és -továbbképzés kiépítését. Meg kell írni a megfelelő tanterveket egy sor tankönyvvel és más oktatási segédlettel együtt.

Megerősíthetem, hogy a kisebbségi oktatás két fejlesztési területe és iránya közül a cigányképzés úgye az összetettebb és nehezebb.

Laszity Péro: Nehéz általános képet festeni. Azzal egyetértek, hogy cigányoktatásról Magyarországon ma egyáltalán nem beszélhetünk, noha a kisebbségi

oktatásra, sőt a kisebbségek támogatására szolgáló központi pénzforrások nagy részét erre fordítják.

A nemzeti kisebbségi oktatásról szigorúbban ítélek. A mi mércénken mérve ilyen szintén nem létezik. Az úgynevezett nemzetiségi iskola alsó tagozatán a gyerek saját anyanyelvén kisebb óraszámban tanul, mint a magyar nyelven elhangzó anyanyelvi képzés óraszámára. Az ilyen oktatási gyakorlatban én az asszimiláció egyik motorját látom.

Az úgynevezett kétnyelvű oktatási forma is legfeljebb az óraszám 20-30 százalékát biztosítja a kisebbségi nyelvnek. Ráadásul olyan tantárgyakban, amelyek marginális jelentőségűek a gyerekek intellektuális és érzelmi fejlődésében. Elenyészően kevés az olyan iskola, ahol az óraszám a felében vagy annál is kisebb részében tanítanak magyarul, és ezeknek az intézményeknek az anyagi háttére alig van biztosítva. Hozzáteszem, az anyagi háttérbe beszámítom az épület állapotát, valamint a tárgyi felszereltséget is. Sokszor elmondtuk már, hogy baj van a tankönyvekkel. A nem magyar nyelvű könyvek vagy hiányoznak, vagy nem érkeznek meg időben, illetőleg tartalmilag elavultak. Megoldatlan továbbra is a kisebbségi pedagógusképzés, és kevés a nemzetiségi nyelvű szakos tanárok száma.

Hová lehet eljutni három év alatt egy olyan állapotból, amelynek lehetetlenségéről legalább tíz éve beszélünk? Ezt is differenciáltan kell szemlélni. Meg kell keresni azokat a kitörési pontokat, amelyekre korlátozott eszközeinkből is futja a sikerre.

Ezek különbözőek mindegyik kisebbségnél. Az elismert nemzeti kisebbségek közül hat egyáltalán nem rendelkezik önálló oktatási intézménnyel. Számukra az átmenet három évében lehet szervezni egy-egy oktatási intézményt. A többi nemzeti kisebbség esetében sem egyenlők az esélyek.

Azt el kell ismerni, hogy javukra fog válni, ha mindaz megvalósul, amit a minisztérium kisebbségi oktatásfejlesztési programja felsorol a kötelező állami feladatokról, és lelassíthatja, egyes népesebb nemzeti kisebbség körében meg is állíthatja ezt a lágy, tehát nem az elnyomás eszközeivel élő asszimilációt.

Három kritérium érvényesülésében látom az előrelépés lehetőségét. Az egyikről már beszéltem. A nemzeti kisebbségnek – szervezeteiknek, közösségeiknek – ki kell tölteniük a számukra rendelkezésre álló jogi kereteket. Ez a gyakorlat, különösen ha találkozik a magyar hatóságok jóindulatával vagy éppen támogatásával, mozgósítani tudja az átlagos kisebbségit, feloldja félelmeit, kiközösítéstől megszabadítja.

A másik kritérium az, hogy a nemzetiségi iskola minden ügyét – az igazgatóválasztástól a finanszírozásig – a kisebbségi önkormányzat kezébe kell adni. Nem tudok elképzelni valóságos autonómiát úgy, hogy a pénztárszekerény kulcsa más kezében van.

Az is feltétel a szememben, hogy a jogszerűtlenségek és mulasztások ellen fogalmazzanak meg maguk a jogszabályok szankciókat. A szankció: garancia. Hiánya növeli a kételkedést az elképzelések iránt. Számos korábbi helyes, hasznos, rokonszenves elhatározás megvalósulása azon bukott el, hogy nem az érdekeltek dönthettek. Így marginalizálódhattak azok a problémák, amelyeket a kitörési pontokon meg kellett volna oldani.

Úgy látom tehát e három évre vonatkozóan, hogy a népesebb nemzeti kisebbségek oktatásügye kis lépésekben haladhat. Áttörést nem várok. Az csak a kétnyelvű s még inkább az egynyelvű tanintézetek elterjedésétől és az ilyen

folyamat számos háttérfeltételének megoldásától remélhető. De nem a következő három évben.

Most az előfeltételeken javíthatunk. Ebben az összefüggésben hangsúlyoznám mindenekelőtt a helyi és országos kisebbségi önkormányzatok kompetenciáját minden kérdésben.

Radó Péter: Laszity Péro elképzelései, amelyekről beszélt, nagyjából megfelelnek a minisztériumi elgondolásoknak. A helyzet és a lehetőségek megítélésében már csak azért sincs közöttünk nagy távolság, mert sok hasonlót gondolunk és mondunk a körülményekről, s nem egy javaslat, kötelezettségvállalás korábban megfogalmazott kisebbségi igényből került át programunkba.

Két prioritást, két elhanyagolhatatlan feltételt még hozzáfűznék az eddigiekhez. Az egyik az, hogy függetlenül a kisebbségi oktatás fejlesztésétől biztosítani kell azokat az erőforrásokat a nemzetiségi tanintézmények számára, amelyek felhasználásával csatlakozni tudnak a magyar iskolák modernizációjához és innovációihoz, s nem szakadnak le tőlük. Ez is szükséges ahhoz, hogy a kisebbségi iskolák fiataljai is korszerű szakmai ismeretet szerezhessenek, és olyan színvonalon érettségizzenek, hogy tovább is tudjanak tanulni. Ezek hiányában a szülők nem fogják nemzetiségi iskolába beírtni gyerekeiket.

A másik prioritásra csak utalnék. Ezek a nálunk ma legfeljebb kutatók körében, néhány tudományos műhelyben ismert úgynevezett interkulturális programok. Külföldön csatlakozni tudnak a magyar iskolák modernizációjához és innovációihoz, s nem szakadnak le tőlük. Ez is szükséges ahhoz, hogy a kisebbségi iskolák fiataljai is korszerű szakmai ismeretet szerezhessenek, és olyan színvonalon érettségizzenek, hogy tovább is tudjanak tanulni. Ezek hiányában a szülők nem fogják nemzetiségi iskolába beírtni gyerekeiket.

Kronstein Gábor: Folytassuk a beszélgetést a kisebbségi oktatás és a Nemzeti alaptanterv viszonyáról. A Nemzeti alaptanterv minden magyar állampolgár számára azonos értékű és azonos tartalmú műveltséget akar biztosítani. Speciális elvek egészítik ki azonban az általános műveltségi követelményeket a kisebbségi tanulóknak esetében. Számukra nem elég azonban anyanyelvi képzésük alapkövetelményeit megfogalmazni, hanem ki kell egészíteni kisebbségi népismerettel a közoktatás minden szintjén.

Hogyan akartak helyet adni a kisebbségi oktatás sajátosságainak a Nemzeti alaptantervben?

Radó Péter: Amikor elkezdjük bevezetni a kisebbségi oktatás sajátos szempontjait a NAT-ban, eleinte volt egy kis vita arról, milyen módon kell a kisebbségi oktatásnak szerepelnie a dokumentumban. Fölmerült egy olyan elgondolás, hogy testesítse meg a kisebbségi oktatás sajátlagos követelményeit a tíz műveltségi terület mellett egy tizenegyedik blokk. Ezt a „hetes bizottság” elvetette, s minket is meggyőztek az elképzelés értelmetlenségéről.

Most abból indulunk ki, hogy az összes műveltségi területre megszabott tantárgyi követelményeknek az egész magyar közoktatásra nézve egységesnek kell lenniük. Ez alól a nemzetiségi tantervek szerint oktató iskolák sem bújhatnak ki. Ez az előfeltétel biztosítja ugyanis az esélyegyenlőséget azoknak, akik nemzetiségi iskolában végeznek.

Mindamellettnyilvánvaló, hogy a kisebbségi oktatásnak vannak nagyon sajátlagos nyelvi és tartalmi követelményei. Ezeket meg kell jeleníteni a NAT-ban is.

Ami a tartalmat illeti, az nem lehet egyszerűen nyelvi képzés, hanem minden tartalmi vonatkozásban kisebbségi jegyeket kell magán viselnie. Ezért bizonyos türelmi idő után nemzetiségi oktatási programként csak olyan tanterveket és képzési programokat fogunk elfogadni, amelyek vagy önálló tantárgy keretében, vagy a műveltségi területek oktatásán belül, de tanórai keretben tartalmazzák a népismeret oktatását.

Ez lényegében új tantárgy. Bizonyos nemzetiségek tettek lépéseket ilyen tantárgy kidolgozására, s mi e törekvésüket most általánossá fogjuk tenni. Az Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda egymás után kérte föl a szakértőket, hogy nemzetiségenként, oktatástípusonként és képzési szintenként dolgozzák ki a népismeret tanterveit, amelyek alapján tankönyveket kell majd írni, segédkönyveket és más oktatási segédleteket kell majd készíttetni, s mindezeket az alternatívás biztosítása mellett.

Ebben az igen intenzív fejlesztési munkában természetesen még azt is meg kell szervezni, hogy az új tanterveket kipróbálják, a tankönyveket teszteljék. Idővel azután – három év alatt – mindezeket el kell terjeszteni, bevezetve a gyakorlatba az új tantárgyat. Akkor mondhatjuk majd ki, hogy csak olyan tanterveket és oktatási programokat lehet kisebbségi iskolákban használni, melyek kiegészítő anyag gyanánt tartalmazzák a népismeret oktatását is.

A tennivalók nyelvi részét tekintve, a NAT-nak nem kell más tartalmaznia, mint meghatározni a különböző nyelvi követelményeket: a különböző nyelvi formák minimumait – külön-külön a nyelvtanító nemzetiségi képzésre, a két tannyelvű és a nemzetiségi tannyelvű oktatási formára.

Maguk a minimumkövetelmények elég szigorúak lesznek, mert minden viszsza lépést, visszaesést el akarunk kerülni a nemzetiségi nyelvi oktatás mai szintjéhez képest.

Az igazi gondot az erős asszimilációs folyamat jelenti. Az iskolák a legkisebb ellenállás irányába haladva, követik s nem fékezik az asszimilációs folyamatokat.

Egy lépést jelent a folyamat határainak megvonása felé, ha világossá tesszük, milyen szint alatt nem fogja a minisztérium nemzetiségi oktatásnak elismerni a nemzetiségi iskolában folyó nyelvtanítást.

A minimumkövetelményeket a NAT-ban egy világosan elhatárolt rész, esetleg egy melléklet fogja tartalmazni.

Kronstein Gábor: Mikorra készül el a dokumentum megfelelő része?

Radó Péter: Ezek az anyagok március végére elkészültek.¹ Az országos kisebbségi önkormányzatoknak egyetértési joguk van egyebek között a nyelvtanító, a kétnyelvű és a tannyelvű oktatás minimumkövetelményeinek megállapításában, valamint abban, hogy a népismeret tantárgyi követelményei milyenek legyenek.

Kronstein Gábor: Mit tartalmaz majd a népismeret?

¹ A nemzetiségi és etnikai kisebbségek oktatása a NAT-ban c. dokumentumot e számunk 65. oldalán közöljük.

Radó Péter: A magyarországi kisebbségek történelmét, kultúráját, hagyományait, szokásait, néprajzát. Ezenkívül – s ennek fontosságát hangsúlyozni kell – a tananyagba be fog kerülni az anyaországok történelme, kultúrája, az anyaországok és magyarországi kisebbségeik kapcsolatai.

Arról még viták folynak, hány órában fogják e tárgyat tanítani, hiszen a heti óraszámot nem lehet emelni, s melyik szaktárgy szakemberei egyeznek bele szívesen évi óraszámuk csökkentésébe.

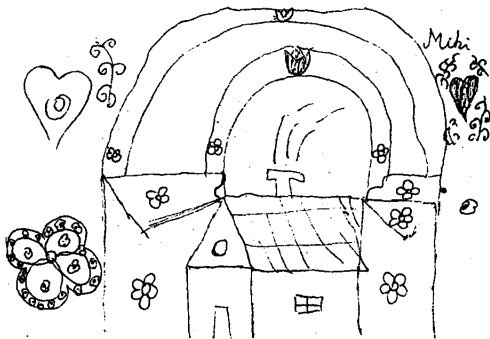
Természetesen a népismeretet a kisebbség nyelvén tanítanák. Ebből következik, hogy föl kell rá készíteni még időben a pedagógusokat, mind a képzésben, mind a továbbképzésben.

Kronstein Gábor: Milyen más területen foglalkozik a NAT a népek, nemzetiségek egymáshoz való viszonyával?

Radó Péter: A nemzetiségi oktatás specializációján túl biztosítani kell azt is, hogy a Nemzeti alaptanterv multikulturális legyen, azaz a tantervi minimumok rendszerében kellő hangsúllyal szerepeljen a kisebbségi ismeretanyag teljes köre.

Az elkészült NAT-anyagot tíz szakértőnek kiadtuk, akiknek az lesz a dolga, hogy ebből az egyetlen szempontból fésüljék át valamennyi műveltségi terület tantervi minimumait. Véleményüket a „hetes bizottság” – mire ez a beszélgetés nyomdafestéket lát – már bizonyosan be is dolgozta a dokumentumba.

Kronstein Gábor

Kótai Miklós rajza